

Montessorifriskolan i Gislaved Ekonomiska förening(org.nr 7696123103)

niclas@palmengruppen.se

christoffer.gullberg@gislavedmontessori.se

2022-03-17

Dnr 2020:5416

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolans arbete för kvalitet i undervisningen i moderna språk – undervisning för kommunikativ förmåga vid Montessorifriskolan Galaxen med huvudman Montessorifriskolan i Gislaved Ekonomiska förening

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Montessorifriskolan Galaxen. Syftet är att granska kvaliteten i några delar av undervisningen i moderna språk (i språken franska, spanska och tyska) – undervisning för kommunikativ förmåga inom ramen för språkval i grundskolan. Granskningen omfattar 30 grundskolor spridda över landet. Ett fåtal av skolorna erbjuder moderna språk via fjärrundervisning.

Granskningen ska besvara två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?
2. I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger eleverna reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

Detta beslut avser Montessorifriskolan Galaxen med huvudman Montessorifriskolan i Gislaved Ekonomisk förening. Skolinspektionen har genomfört tre klassrumsobservationer i språken spanska och tyska. Dessutom har intervjuer med elever, lärare och rektor genomförts. Granskningen genomfördes 8-9 februari 2022 av utredarna Maria Lundström och Maria Lodmark. Intervjuerna och lektionsobservationerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudmannen. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut. De samlade iakttagelserna från alla skolor som ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras under december 2022.

Fakta om verksamheten

Montessorifriskolan Galaxen är en fristående skola för elever i årskurs F-9. Totalt går cirka 100 elever på skolan och i årskurserna 7-9 går cirka 30 elever. Skolan leds av en rektor. Skolan erbjuder två moderna språk, spanska och tyska där den övervägande delen av eleverna läser spanska. De få elever som inte läser moderna språk läser en kombination av svenska och engelska. Under det senaste läsåret har en elev valt att inte fortsätta sina studier i moderna språk.

Vid Skolinspektionens besök på skolenheten finns ingen lärare i spanska. Den behöviga spanskläraren slutade i december 2021 och sedan dess har eleverna främst haft undervisning i andra ämnen under spansklektionerna. Under vårterminen har

rektorn ibland vikarierat. Hen kan inte spanska utan eleverna har huvudsakligen arbetat med skriftliga uppgifter. Inom kort kommer en fast vikarie som är obehörig, men spanskspråkig. I tyska har eleverna en vikarie vilken är en pensionerad men behörig lärare. Denna lärare deltar inte i några möten eller forum med andra lärare på skolenheten eller i andra konstellationer.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen vilket beskrivs i bilaga 1 Bedömningsområden. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2. På varje område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men att utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär också en skriftlig redovisning av åtgärder av skolan. Om Skolinspektionen bedömer att skolan uppfyller kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Montessorifriskolan Galaxen i följande utsträckning:

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i moderna språk i Montessorifriskolan Galaxen i låg utsträckning ger eleverna möjlighet att utveckla sin kommunikativa förmåga

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar.

- Rektor behöver följa upp undervisningen i moderna språk för att säkerställa att undervisningen utgår ifrån aktuella styrdokument, forskning och beprövad erfarenhet.
- Rektor behöver se till att lärarna använder arbetssätt och strategier för att få eleverna att kommunicera mer muntligt i klassrummet. I detta ingår att utveckla och använda metoder för att eleverna ska få möjlighet att formulera sig mer fritt.
- Rektor behöver se till att eleverna får möjligheter att bidra med sina åsikter i undervisningen beträffande både innehåll och arbetssätt.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i moderna språk i Montessorifriskolan Galaxen i låg utsträckning skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet i moderna språk.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar.

- Rektorn behöver arbeta aktivt för att statusen för moderna språk ska vara likvärdig den status andra ämnen har.
- Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningar att börja och fullfölja sina studier i moderna språk.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 6 september 2022 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till: maria.lodmark@skolinspektionen.se.
Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2020:5416) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område. I slutet på varje område finns en sammanfattande bedömning.

Undervisningen ger elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga

I detta område granskas om undervisningen i moderna språk ger eleverna möjlighet att utveckla en allsidig kommunikativ förmåga. Det handlar bland annat om att eleverna får möjlighet att formulera sig och samspela med andra i tal och skrift samt lära sig att anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare.

Vid Skolinspektionens granskningsbesök står skolan sedan i december utan spansk-lärare och eleverna har inte haft någon egentlig undervisning i ämnet sedan dess. Vid de två lektionsobservationer som gjordes i ämnet spanska var skolans rektor vikarierande och eleverna fick endast arbeta med utdragna stenciler från en allmän pedagogisk kunskapsbank. Undervisningen i spanska ger inte eleverna någon möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga under perioden från december till granskningsbesöket, vilket sker den 8-9 februari. Elevernas utsagor utifrån Skolinspektionens frågor relaterar till den tidigare undervisande lärarens undervisning. De uppger att undervisningen sedan i december bestått av inläsning av andra ämnen eller ifyllande av stenciler på målspråket. I lärarintervjun ingår endast en informant vilken är den undervisande läraren i tyska.

Undervisningsidén kring kommunikativ förmåga på målspråket behöver utvecklas

Granskningen visar att läraren i tyska till viss del strävar efter att med sin undervisning utveckla elevernas kommunikativa förmåga samt inkluderar interkulturella inslag i undervisningen. Läraren arbetar dock inte utifrån forskning och beprövad erfarenhet i tillräcklig utsträckning. Vid granskningen framkommer att läraren behöver utveckla sitt arbete med att eleverna ska få göras delaktiga och få påverka sin undervisning i högre grad. Eftersom ingen egentlig undervisning vid tillfället för granskningen genomförs i spanska får eleverna inte möjlighet att utveckla sin kommunikativa förmåga på målspråket.

Den undervisande läraren i tyska har undervisat i ämnet i många år och uppger att hen utgår ifrån den beprövade erfarenhet hen skaffat sig under sitt yrkesliv men att hen inte tar del av aktuell forskning. Hen säger att hen planerar sin undervisning på ett sådant sätt att eleverna ska få träna på både muntlig och skriftlig förmåga vid varje lektionstillfälle. Hen försöker få in flera moment där eleverna läser, svarar på frågor i anslutning till de texter de läst och att de får arbeta självständigt med olika övningar. Då det nationella provet är nära förestående för eleverna i årskurs 9 läggs mycket fokus på hör-och läsförståelse samt ordkunskap och grammatik. Hen säger att hen efterfrågar elevernas intresse och att detta kan styra innehållet om hen får respons. Då gruppen är väldigt liten är det svårt att få någon dynamik i klassrummet och det är svårt att få undervisningen lustfylld, säger läraren. Eleverna uppger att när läraren började efterfrågade hen vad eleverna tidigare gått igenom men att hen inte efterfrågar deras intressen i någon större omfattning.

Läraren beskriver att hen försöker få in den kommunikativa förmågan i undervisningen genom att de exempelvis tillsammans lyssnar på en text ur läroboken. Efteråt ställer läraren frågor utifrån texten för att eleverna ska svara på målspråket och då hen kan kolla av att eleverna förstått textens innehåll. Hen ger också exempel på att eleverna får möjlighet att tala och skriva utifrån vardagliga situationer, exempelvis att berätta om sin dag på tyska eller att beskriva sitt rum på målspråket. Vid den lektion som Skolinspektionens utredare deltog vid hade eleverna fått i uppgift att muntligt redovisa en förberedd uppgift som gick ut på att just beskriva

en dag eller en vecka. Eleverna berättar att det finns inslag av muntlig kommunikation men till största delen innefattar undervisningen skriftlig produktion utifrån grammatik och glosor. Rektorn uppger i intervju att hen inte vet vad lärarens idé kring kommunikativ förmåga är, men att både nuvarande och tidigare lärare i spanska och tyska beskrivit att målet för undervisningen är att eleverna ska kunna göra sig förstådda på målspråket med enkel kommunikation. Rektorn uppger att hen gjort lektionsobservationer hos den tidigare spanskläraren men att nuvarande lärare i tyska inte fått något besök av hen.

De elever som läser spanska beskriver att de tidigare hade en varierad undervisning med inslag av både skriftlig och muntlig kommunikation. Läraren talade målspråket under lektionerna och hen betonade vikten av att använda språket och försöka uttrycka sig oavsett om det var helt korrekt eller ej. Eleverna menar att de fick relevant undervisningsinnehåll för att kunna utveckla sin kommunikativa förmåga på målspråket. De beskriver att sedan den tidigare läraren slutat har de inte haft någon sådan undervisning utan arbetat med uppgifter i andra ämnen under spansklektionerna eller stundtals fått stenciler med varierande innehåll att fylla i på målspråket vilket bekräftades vid de lektionsbesök som Skolinspektionen gjorde i ämnet spanska.

Eleverna som läser spanska berättar att de tidigare haft vissa inslag i sin undervisning utifrån interkulturell kompetens. De ger exempel på hur de läst och skrivit om andra spanstalande länder och hur de skiljer sig från varandra och från Sverige. Nu finns inget innehåll i undervisningen utifrån interkulturella aspekter. I tyskan lyssnar de på lokala nyheter från Tyskland och arbetar med innehållet efteråt. Den undervisande läraren uppger att hen arbetar utifrån läromedel som har interkulturella inslag om kultur, kända personligheter och skillnader mellan Tyskland och Sverige. Hen ger också exempel på hur hen talar med sina elever om tysk arkitektur och hur de aktivt arbetar med tyska nyheter.

Anledningarna till varför eleverna valde just det moderna språk de läser varierar. Någon elev valde språket för att hans syster läste det, en annan elev för att spanska är ett språk som talas i många länder. Ytterligare en elev valde spanska för att hen hört att det skulle vara lättare än tyska medan en annan egentligen ville läsa tyska men det var för få som valt det språket och då fick eleven läsa spanska i stället. Nu har den eleven dock bytt till tyska då en grupp startats upp. Eleverna säger att de har vid ett fåtal tillfällen pratat med lärarna om vad man kan använda språket till. Då har lärarna beskrivit att det är bra att kunna om man ska ut och resa samt att det är bra att kunna fler språk i vissa jobb.

Eleverna uppger i intervju att lärarna efterfrågat hur de upplever undervisningen vid terminsslut. De elever som läser tyska säger att läraren har efterfrågat förslag på undervisningens innehåll men att eleverna inte känner att de får vara med och bestämma hur undervisningen ska läggas upp. Läraren uppger i intervju att hen föl-

jer upp undervisningen och att hen ger eleverna tillfällen att få vara med och påverka men att de inte är intresserade av detta vilket gör undervisningen tråkig, både för eleverna och läraren. Rektorn säger att hen inte följt upp undervisningen i tyska under den tid nuvarande lärare undervisat och därmed inte vet om det finns utvecklingsbehov beträffande undervisningens genomförande. Annars, säger rektorn, följer hen upp undervisningen i moderna språk på samma sätt som i andra ämnen. Detta genom hens deltagande i elevråd, vid medarbetarsamtal och vid klasskonferenser. Hen berättar att skolan gör enkäter med eleverna utifrån trygghet och studiero men att det inte görs några riktade enkäter om moderna språk. Då hen har sin expedition mitt i skolan med god överblick och interaktion med elever och lärare anser rektorn att hen har en god uppfattning om hur undervisningen fungerar på lektioner men poängterar att dessa ju endast är ögonblicksbilder.

Arbetsformer och stöd för användande av målspråket ges till eleverna i låg utsträckning

Granskningen visar att eleverna får få möjligheter att använda språket i autentiska situationer med vardagsnära innehåll. Lektionerna innehåller i stort sett samma moment varje gång, utan någon större variation och undervisningen är lika för alla utan att anpassas efter elevernas individuella nivå. Ytterligare visar granskningen att läraren försöker att stödja eleverna när inte språket räcker till eller känner talängslan.

Vid lektionsobservationer i ämnet spanska noteras att eleverna ges stenciler utdragna från en allmän pedagogisk kunskapsbank. Elevernas vikarie (skolans rektor) aktiverar inte eleverna i någon form av målspråkande utan de sitter och fyller i de stenciler de fått, individuellt eller med kompisens bredvid. Målspråket används inte under dessa lektioner. Eleverna uppger i intervju att de använde målspråket på olika sätt och vid flera tillfällen under lektionstillfällen vid den tidigare lärarens undervisning. De beskriver att de exempelvis fick spela upp olika dialoger som att vara på restaurang eller att gå och handla. De fick skriva och tala utifrån egenproducerade texter och de gjorde korta filmer på målspråket. Nu gör vi inget sådant, säger eleverna. Vi sitter bara och läser.

Vid lektionsobservation i ämnet tyska har eleverna fått en uppgift att presentera vad de gör under en dag eller en vecka för läraren. Eleverna får också lyssna till en nyhetssändning som läraren ställer frågor på efteråt. Läraren berättar att syftet med den första övningen är att de ska lära sig vardagliga ord samt specifika grammatiska former. Det är bra att utgå ifrån deras vardagssituation, säger läraren och beskriver en annan uppgift där eleverna fått fotograferat sina rum och sedan fått beskriva möblerna och dess placering i rummet. Läraren upplever dock att det är svårt att få någon dynamik i undervisningen med så få elever. Det är svårt att få dem att prata på målspråket, beskriver hen.

På frågan om hur läraren gör för att få igång eleverna att ändå försöka, svarar läraren att hen frågar dem olika vardagliga saker vilket eleverna också uppger i intervju. Annars säger eleverna att de inte talar tyska i någon större utsträckning på lektionerna och att lektionerna är väldigt likartade i upplägg och innehåll. Läraren uppger att eleverna förstår tyska till viss del men är ovilliga att använda målspråket och ofta svarar på svenska.

Eleverna som läser tyska säger att det inte finns vare sig ett under-eller överskott på uppgifter i tyska men att läraren säkerligen skulle ge dem fler och svårare uppgifter om de skulle efterfråga det. På frågan om de kan få lättare uppgifter eller extra stöttning uppger eleverna att läraren kan försöka förklara en extra gång men annars är det bara att försöka hänga med i undervisningen. Läraren uppger att hen kan prova att anpassa undervisningen något, som att eleverna får göra korsord av ord de haft i läxa istället för att eleverna har ett klassiskt glosförhör. Frågan om möjligheter till särskilt stöd i ämnet moderna språk behandlas längre fram i detta beslut.

Läraren ger i viss utsträckning vägledning och arbetssätt för att pröva strategier då språket inte räcker till

Granskningen visar att läraren till viss utsträckning hjälper eleverna att hitta strategier för att kunna göra sig förstådda då språket inte räcker till. Till exempel genom att uppmuntra till att använda kroppsspråk och att försöka förklara med andra ord om man inte hittar vokabulär.

Den undervisande läraren berättar att hen försöker att hjälpa sina elever att komma vidare i tal och skrift genom att ställa frågor till eleverna om vad de vill få fram. Hen kan också försöka ge dem närliggande ord om det är så att de fastnar. Läraren försöker skapa lärande i språket och vill uppmuntra eleverna att försöka även om de gör fel. Detta är något som eleverna också uttrycker i intervju. De säger att läraren försöker att ställa frågor och följdfrågor tills eleverna kommer fram till rätt svar. Detta är något eleverna som läser spanska känner igen från sin tidigare lärare. De ger också exempel på att lärarna kunde be eleverna förklara med andra ord om det var så att de inte kunde ett specifikt ord och be eleverna använda kroppsspråk.

Lärare arbetar för att förebygga talängslan och uppmuntra användningen av målspråket

Granskningen visar att läraren arbetar för att eleverna ska våga uttrycka sig och inte känna talängslan.

De elever som läser tyska säger att de upplever att de båda får lika mycket talutrymme på lektionerna där läraren också betonar att det är ett lärande. Om vi säger något som är fel är läraren väldigt förstående, säger eleverna. De berättar att de är

trygga med varandra i klassen och om någon skrattar så är det med den personen och inte åt den personen.

I tyskan sitter eleverna tillsammans och då de är endast två personer arbetar de alltid enskilt eller i par. De elever som läser spanska berättar att de tidigare oftast hade fasta placeringar i klassrummet och att de ofta bytte placeringar för att alla elever skulle jobba med alla. Det var också läraren som bestämde vilka elever som skulle arbeta tillsammans om det var så att det var uppgifter i par eller i grupp.

Sammanfattande bedömning av området:

Skolinspektionens granskning visar att undervisningen i låg utsträckning ger eleverna möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga. I spanska ges för närvarande ingen undervisning som kan utveckla elevernas kommunikativa förmåga i språket medan läraren i tyska till viss del strävar efter att med sin undervisning utveckla elevernas kommunikativa förmåga. Granskningen visar att undervisande lärare i sin undervisning inte utgår ifrån aktuell forskning och beprövad erfarenhet. Ytterligare visar granskningen att eleverna får få möjligheter att muntligen använda språket i autentiska situationer med vardagsnära innehåll. Lektionerna innehåller i stort sett samma moment varje gång, ibland med viss variation men undervisningen är lika för alla utan att anpassas efter elevernas individuella nivå. Vidare visar granskningen att läraren till viss utsträckning hjälper eleverna att hitta strategier för att kunna göra sig förstådda då språket inte räcker till. Till exempel genom att uppmuntra till att använda kroppsspråk och att försöka förklara med andra ord om man inte hittar vokabulär. Slutligen visar granskningen att läraren arbetar för att eleverna ska våga uttrycka sig och inte känna talängslan.

Med anledning av att ingen egentlig undervisning har getts i spanska sedan december 2021 vill Skolinspektionen påtala att rektorn har ansvar för att eleverna inte går miste om sin garanterade undervisningstid och därmed en viktig möjlighet till lärande i ämnet. Rektor är som pedagogisk ledare ansvarig för att eleverna erbjuds en undervisning av god kvalitet i skolans samtliga ämnen i enlighet med författningarna. Rektor har ett ansvar att säkerställa att eleverna får den undervisning de har rätt till oavsett om den leds av en obehörig lärare eller en vikarie.

Skolinspektionen har informerat de ansvariga inom Skolinspektionen för tillsynen av skolor i Gislaveds kommun om sakförhållanden gällande spanskaundervisningen vid Montessorifriskolan Galaxen i Gislaveds kommun.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektor behöver följa upp undervisningen i moderna språk för att säkerställa att undervisningen utgår ifrån aktuella styrdokument, vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Granskningen visar att den undervisande lärare inte säkerställer att undervisningen utgår från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet vilket är en utgångspunkt för planering, genomförande och utvärdering av all undervisning i skolan. Rektorn är i sin roll pedagogiskt ansvarig för att undervisningen utgår ifrån skollagens skrivelser och andra författningar.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn skapar tydliga rutiner för hur hen följer upp undervisningen kontinuerligt för att säkerställa att undervisningen utgår ifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och med fokus på kommunikation i tal och skrift. Detta kan till exempel göras genom lektionsobservationer med efterföljande dialog, rektorn och undervisande lärare emellan. Rektorn behöver se till att lärare får förutsättningar genom tid och ett kollegialt sammanhang för att kunna ta del av aktuell forskning och beprövad erfarenhet.

- Rektor behöver se till att lärarna använder arbetssätt och strategier för att få eleverna att kommunicera mer muntligt i klassrummet. I detta ingår att utveckla och använda metoder för att eleverna ska få möjlighet att formulera sig mer fritt.

Granskningen visar att eleverna har få möjligheter till muntlig kommunikation och att deras undervisning till övervägande del innehåller skriftliga moment. Rektorn behöver tillsammans med sina lärare se till att undervisningen är mer varierad och ger fler möjligheter till muntlig kommunikation.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn ser till att lärare får möjligheter att utveckla sin undervisning, exempelvis i samarbete med andra lärare för att kunna få inspel i hur andra gör. Om det inte finns andra språklärare på skolan behöver rektorn i sin roll som pedagogisk ledare verka för att ett samarbete ska finnas utanför skolan.

- Rektor behöver se till att eleverna får möjligheter att bidra med sina åsikter i undervisningen beträffande både innehåll och arbetssätt.

Granskningen visar att eleverna behöver ges fler möjligheter till att kunna påverka innehåll och arbetssätt i sin undervisning.

Skolinspektionen rekommenderar att rektor och lärare skapar en systematik i uppföljning och utvärdering av undervisningen i moderna språk. Detta kan utformas genom att eleverna får tycka till om sin undervisning utifrån givna frågor som sedan analyseras för att rikta undervisningen och göra den mer relevant för eleverna.

Skolan skapar förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet

I detta område granskas skolans arbete för att skapa förutsättningar för hög kvalitet i undervisningen i moderna språk. Detta för att studierna i moderna språk ska förbli attraktiva och ge eleverna förutsättningar att fullfölja sina studier.

Moderna språk har inte likvärdig status som andra ämnen

Granskningen visar att ämnet moderna språk för närvarande inte har likvärdig status som andra ämnen. Ett exempel på detta är att rektor valt att de elever som läser ämnet spanska under en lång period fått läsa andra ämnen istället då man inte kunnat tillsätta en vakant tjänst. Rektorn uttrycker det som att dessa elever fått en kollektiv extra anpassning att kunna läsa igen andra ämnen.

Läraren säger i intervju att hen uppfattar att språket tyska har en mycket lägre status än språket spanska. Det är självklart att det blir så när väldigt få elever väljer tyska, säger hen. Rektorn menar att hen tycker att moderna språk har lika stor vikt som alla andra ämnen men att hen ser problematiken med så få elever i ett språk. Eleverna själva, säger hen, tycker inte ämnet är viktigt utan något som de bara vill bocka av. På frågan om hen har någon analys över varför så få elever väljer att läsa tyska säger hen att en orsak är hur tidigare lärare presenterar språket inför elevernas val i årskurs 6. Det kan också bero på att elevernas vårdnadshavare har en negativ bild av ämnet tyska. På grund av att det varit för få sökande i tyska har inte alla elever alltid kunna fått sitt förstahandsval tillgodosett på skolan.

Eleverna berättar att de inte tycker att ämnet moderna språk är lika viktigt eller har samma status som ett flertal andra ämnen. De anser att matematik, engelska och svenska är exempel på ämnen som är viktigare och uppger att moderna språk kanske ligger i mitten på en skala mellan mest och minst viktiga. Kärnämnen är sådana ämnen som man har användning för hela tiden, uppger de medan nyttan av att kunna ett modernt språk kan vara vid resor och om det land man befinner sig inte talar engelska. Engelska är tusen gånger viktigare än ett modernt språk, säger en elev.

Arbetet för att säkra kompetens till undervisningen i moderna språk behöver utvecklas

Granskningen visar att rektorns engagemang för undervisningen i moderna språk bör intensifieras så att lärarna till exempel får möjligheter till kollegial samverkan och relevant kompetensutveckling.

Rektorn beskriver att hen har annonserat och utlyst vakant tjänst samt talat med rektorskollegor i kommunen om möjliga lösningar. Detta kan dock inte anses vara tillräckligt då eleverna fortfarande efter två och halv månad saknar undervisande lärare. Den undervisande läraren i tyska ingår inte i några kollegiala sammanhang, har inte haft dialog om sin undervisning eller haft besök av rektor under den period som hen vikarierat på skolan.

Rektorn uppger att hen anser att undervisningen i moderna språk på skolan håller en hög kvalitet även om det har varit och är svårigheter att rekrytera personal till utlysta tjänster. Tjänsterna är små och blir därmed mindre attraktiva att söka, säger hen.

Vad det gäller kompetensutveckling för språklärare finns ingen specifik insats och skolans prioriterade områden att arbeta med under innevarande läsår är nya kunskapskrav och bedömning samt utveckling inom Montessoripedagogiken. Den tidigare läraren i spanska deltog i en kommunövergripande insats utifrån moderna språk och modersmålsundervisning. Rektorn berättar att för närvarande finns inga ämnesövergripande eller integrerade samarbeten mellan moderna språk och andra ämnen och det har heller inte funnits under hens tid som rektor men att det finns exempel på sådana arbeten i andra ämnen. Rektorn berättar att en ny obehörig lärare anställts för att ha ämnet spanska och att den läraren kommer att få stöttning av de andra lärarna i arbetslaget och av läraren i tyska mer specifikt utifrån ämnet.

Arbetsätt för att främja att fler elever fullföljer sina studier i moderna språk behöver utvecklas

Granskningen visar att det främst är elever som har svårigheter att nå kunskapskraven i andra ämnen som väljer bort eller rekommenderas att inte läsa ämnet moderna språk till förmån för svenska och/eller engelska.

Rektorn säger att hen inte haft många elever som valt att göra ett omval i moderna språk. Hen berättar att man som elev kan få extra anpassningar och särskilt stöd i samtliga ämnen men att det för närvarande inte finns någon elev som har särskilt stöd i moderna språk. Exempel på anpassningar som skolan erbjuder är inläsnings-tjänst, studiestöd efter skoldagen och anpassade uppgifter. Rektorn säger att de alltid gör en individuell bedömning av en elevs förutsättningar. Om en elev inför språkvalet i årskurs 6 är i risk att inte klara av kunskapskraven i kärnämnen engelska, matematik och svenska kan det vara så att rektorn uppmanar eleven att fokusera på engelska och svenska istället för att lägga till ett ytterligare språk. Detta

gäller också om samma problematik uppstår hos en elev som redan läser ett modernt språk. Rektorn vill dock poängtera att elevens motivation och vilja måste få styra och att det är viktigt att en elev får försöka att läsa ett modernt språk om hen vill det och att skolan i så fall ska sätta in anpassningar och stöd för att stötta eleven.

Eleverna berättar i intervju att de är av uppfattningen att om man har svårigheter i engelska, matematik och svenska så är rekommendationen från lärarna att man läser svenska/engelska istället för ett språk till men om man har godkända betyg i sina andra ämnen ska man fortsätta att läsa språket. De uppger att de inte riktigt vet hur det går det till när man väljer att avbryta sina studier i moderna språk men säger att de tror att man går och pratar med sin mentor eller rektor. Rektor säger att det inte finns någon formell blankett men att rektor tar beslut efter att ha talat med undervisande lärare, vårdnadshavare och elev. Om eleven inte har risk för att inte nå kunskapskraven i andra ämnen försöker hen att uppmana eleven att gå kvar men betonar att hen inte kan tvinga eleverna till detta. Det finns inte per automatik någon studie- och yrkesvägledare inkopplad vid eventuella avhopp men det finns en studie- och yrkesvägledare ibland på skolan.

En elev som valt att avbryta sina studier i moderna språk på skolan säger att hen talade med sina vårdnadshavare och sin mentor, som hen uppfattade också var rektor på skolan då. Eleven känner till att hen nu bara kan räkna meritvärde på sexton betyg men kommer inte ihåg om hen fått den informationen från skolan. Att hen går miste om meritpoäng på gymnasiet då hen valt att läsa svenska/engelska istället är ingenting hen känner till.

En annan elev uppger att hen inte kunde fortsätta läsa sitt moderna språk som hen läst i en tidigare skola då nuvarande skola inte erbjöd detta. Eleven läser idag svenska/engelska istället. Eleven talade med sina vårdnadshavare samt en studie- och yrkesvägledare och tillsammans kom de fram till att det moderna språk eleven läste inte var nödvändigt för det yrkesval eleven tänkt sig i framtiden. Studie- och yrkesvägledaren informerade om att elevens meritvärde räknades på sexton betyg istället för sjutton men det faktum att man kan få extra meritpoäng på gymnasiet om man läser språk steg 3 och 4 berördes inte. Eleven hade vid tillfället betyget A i moderna språk vilket hen uppnått i den föregående skolans undervisning i moderna språk.

Rektorn har gjort analysen att de elever som väljer att inte läsa ett modernt språk från början eller som väljer att hoppa av under tiden gör detta på grund av att de riskerar att inte nå godkända betyg kärnämnen eller i andra ämnen. Dessa elever kan ha en läs- och skrivproblematik.

Sammanfattande bedömning av området:

Granskningen visar att ämnet moderna språk för närvarande inte har likvärdig status som andra ämnen. Ett exempel på detta är att rektor valt att de elever som läser ämnet spanska under en lång period fått läsa andra ämnen istället då man inte kunnat tillsätta en vakant tjänst. Rektorn uttrycker det som att dessa elever fått en kollektiv extra anpassning att kunna "läsa igen" andra ämnen.

Granskningen visar att rektorns engagemang för undervisningen i moderna språk bör intensifieras genom att se till att lärarna får möjlighet till kompetensutveckling i ämnet och till kollegial samverkan. Granskningen visar ytterligare att det är främst elever som har svårigheter att nå kunskapskraven i andra ämnen som väljer bort eller rekommenderas att inte läsa ämnet moderna språk till förmån för svenska eller engelska.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver arbeta aktivt för att statusen för moderna språk ska vara likvärdig den status andra ämnen har.

Granskningen visar att elever och lärare anser att statusen är lägre för de moderna språken. Detta kan förstärkas bland annat genom att undervisningen i spanska ersätts med undervisning i andra ämnen samt av att rektorn inte ser till att när eleverna ska välja moderna språk gör presentationen av ämnet att elever och vårdnadshavare förstår vikten av, och attraheras av, att läsa ett modernt språk.

Skolinspektionen vill poängtera att rektorn är pedagogiskt ansvarig och behöver följa upp undervisningen i moderna språk för att garantera att den håller den kvalitet som eleverna har rätt till. Vidare är rektorn ansvarig för att eleverna får den undervisningstid i varje ämne som de är garanterade.

- Rektorn behöver utveckla skolans arbetssätt för att ge alla elever förutsättningar att börja och fullfölja sina studier i moderna språk.

Granskningen visar att det finns elever som rekommenderas att inte läsa ett modernt språk eller att det också kan vara så att elever som läser ett modernt språk kan rekommenderas att läsa svenska/engelska istället.

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn gör en analys av de elever som avbrutit eller inte påbörjat sina studier i moderna språk. Rektor behöver då undersöka om det finns en koppling till tveksamheter kring möjligheten att få stöd i ämnet. Detta

innebär också att skolan visar och agerar utifrån att moderna språk har lika status som alla andra ämnen i skolan.

Beslutet har fattats av Anna Wide, undervisningsråd.

Utredaren Maria Lodmark har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Maria Lundström medverkat.

Bilaga 1: Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive frågeställning granskas följande:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger undervisningen i moderna språk elever möjlighet att utveckla kommunikativ förmåga (produktion och interaktion) så att de kan använda målspråket i olika sammanhang?

1. Undervisningsidé kring kommunikativ förmåga på målspråket
2. Arbetsformer och stöd för användande av målspråket
3. Vägledning och arbetssätt för att pröva strategier då språket inte räcker till
4. Klassrumsklimat för att förebygga talängslan och uppmuntra användning av språket

Frågeställning 2: I vilken utsträckning skapar skolan förutsättningar för en undervisning av hög kvalitet som ger elever reella möjligheter att fullfölja sina studier i moderna språk?

1. Likvärdig status kring undervisningen i moderna språk
2. Arbete för att säkra kompetens till undervisningen i moderna språk
3. Förutsättningar för fjärrundervisning i moderna språk (endast för skolor med fjärrundervisning)
4. Arbetssätt för att främja att fler elever fullföljer studier i moderna språk

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: (<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/skolans-arbete-for-kvalitet-i-undervisningen-i-moderna-sprak--undervisning-for-kommunikativ-for-maga/>)

Bilaga 2: Författningsstöd

Enligt **skollagen**¹ ska elever i grundskolan erbjudas undervisning i moderna språk. I **skolförordningen**² anges under vilka förutsättningar som undervisning ska erbjudas och anordnas i språken franska, spanska och tyska. Under vissa förutsättningar får fjärrundervisning anordnas i ämnet moderna språk i grundskolan (10 kap 4 och 8 §§ och 21 kap 2-5 §§ skollagen, 5 a kap. 2-4 §§ och 9 kap. 5-7 skolförordningen).

Frågeställning 1

Enligt **skollagen** ska det i utbildningen i grundskolan tas hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. I skollagen föreskrivs att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vidare anges i skollagen att elever i grundskolan ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Av skollagens framgår också att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av **skolförordningen** framgår att eleverna genom strukturerad undervisning ska ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna ska nå de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen. Av **läroplanen** framgår att skolan ska erbjuda eleverna strukturerad undervisning under lärares ledning. Vidare anges i läroplanen att läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan. Därtill framgår av läroplanen att läraren tillsammans med eleverna ska planera och utvärdera undervisningen. Av läroplanen framgår också att rektorn har ansvaret för skolans resultat och, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet (1 kap. 4-5 §§, 3 kap 2 § och 5 kap 3 § skollagen, 5 kap. 2 § skolförordningen, Lgr11; 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande).

Av **kursplanen**³ för ämnet moderna språk framgår att undervisningen i moderna språk syftar till att bland annat ge eleverna möjlighet att utveckla en allsidig

¹ Skollag (SFS 2010:800)

² Skolförordning (SFS 2011:185)

³ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Kursplaner, 5.6 Moderna språk.

kommunikativ förmåga. Denna förmåga innebär att förstå talat och skrivet språk, att kunna formulera sig och samspela med andra i tal och skrift och att kunna anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I den kommunikativa förmågan ingår även språklig säkerhet och att kunna använda olika strategier för att stödja kommunikationen och lösa problem när språkkunskaperna inte räcker till⁴ (Lgr11; Kursplaner, 5.6 Moderna språk).

Frågeställning 2

I **skollagen** föreskrivs att det pedagogiska arbetet vid skolenheten ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas och ansvarar för att kvalitetsarbete vid skolenheten genomförs. I **läroplanen** anges att rektor ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Vidare har rektorn, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver och att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen (2 kap. 9 § och 4 kap. 4 § skollagen, Lgr 11; Varje skolas utveckling, 2.8 Rektors ansvar).

En elev i grundskolan ska enligt **skollagen** ges extra anpassningar om det befaras att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Särskilt stöd i grundskolan ska ges elever på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Av **läroplanen** framgår att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Vidare framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver (3 kap 5 och 7-10 §§ skollagen, Lgr; 2.2 Kunskaper, 2.8 Rektors ansvar).

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet ändras den 2 juli 2021 genom förordning SKOLFS 2021:5 som tillämpas första gången på utbildning från och med höstterminen 2022 (Lgr22).

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde X: <Här klipps utvecklingsområdet in i sin helhet. I det fall det finns flera utvecklingsområden kopieras denna malltext efter antalet identifierade utvecklingsområden. Ett tips är att denna bilaga gå med som ett wordfil när beslutet expedieras, detta så det blir enkelt för huvudmannen att använda mallen.>
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt? <Om beslutet endast gäller huvudmannanivå ska denna ruta tas bort.>